

Universitätsbibliothek Wuppertal

Aeli Donati qvod fertvr commentvm Terenti

Evgraphi commentvm continens

Donatus, Aelius

Lipsiae, 1908

Phormio I

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1594)

exclusa sit. et ne tamen quasi actoris illam comoediam fecerit audiri uirtute et perseuerantia et ne ex hoc in-
 34 *iuriam populo fecisset, adiecit et* **34** *BONITAS VESTRA ADIVTANS ATQVE AEQVANIMITAS.*

I.

1.

- 35 **1** *AMICVS SVMMVS MEVS ET POPVLARIS GETA* argu- 5
 mentum fabulae in prima scaena per plurimas partes tractatur. haec nihil aliud tenet quam rationem et expositionem rerum gestarum, unde formam nullius causae habet. ergo uerba ac sensus, qui obscuri sunt, sequamur. — *AMICVS SVMMVS MEVS ET POPVLARIS GETA* ‘popularis’ tribus 10
 modis accipimus: de populo, socius et eiusdem condicionis. de populo accipimus eos, qui in populo sunt; socius, ut in Sallustio (*Catil. 22, 1*) ‘cum ad iusiurandum popularis sui sceleris adigeret’ hoc est socios; eiusdem condicionis, ut (*Ad. II 1, 1*) ‘obsecro, populares, ferte misero 15
atque innocenti auxilium’, quamquam illic etiam de populo potest. at uero hic ‘amicus summus meus ac popularis Geta’ quid aliud quam seruum indicat, quod est eiusdem
 36 condicionis? — **2** *ERAT EI DE RATIVNCVLA IAM PRIDEM APVD ME RELIQVVM PAVXILLVLVM NYMMORVM* de *ratiuncula*, 20
 quam apud me habuit, *erat ei* reliquum nummorum, *sed*
 38 *aliquantulum*. — **4** *ID VT CONFICEREM* hoc est: ut id red-
 40 *dendum pararem*. — **6** *EI CREDO MVNVS* <HOC> *CONRADITVR* sicuti arbitrator, domini filio ducenti uxorem hoc a seruo munus praeparatur. ‘conraditur’ autem: magno labore et 25

1 actori *F* α || 2 et *I. G.*, sed *rell.* || 5 *MEVS* om. *LGV* || 6 per *G.*, om. *LF* α | pluribus partibus α || 7 nihil — rationem et] *sic* (sed continet) α, continet rationem et (et om. *LF*) nihil aliud tenet quam (nihil — quam *ol. sscr.*?) β || 10 <a> tribus *LF* || 11 accipimus *LF*, accipitur α || 12 accipimus — sunt; socius *W.*: accipimus — sunt eiusdem condicionis *post* Sallustio β, om. α || 13 cum om. α || 15 popularis *LF* || 17 ac] et *G* || 20 paululum *L* || 21 habui *F* α, habet *L* || 22 <id est> aliquantulum α || 23 *CONRADITVR* paratur *codd.* (*gloss.*) || 24 domino *G*

- 41 inopia colligitur. — 7 QVAM INIQVE COMPARATVM EST VT HI QVI MINVS HABENT SEMPER ADDANT ALIQVID DITIORIBVS stulte, inquit, †defectum est atque dispositum, ut semper pauperes ditioribus, hoc est diuitibus, aliquid uelint adhibere, dum munera eis mittunt, a quibus accipere ipsi 5
- 43 debeant. — 9 QVOD ILLE VNCIATIM hoc est paulatim, uelut per singulas uncias. — DE DEMENSO SVO de cibariis suis, 44 hoc est quod sibi sit demensum, a metiendo.* — 10 SVVM DEFRAVDANS GENIVM fraudare suum genium dicitur, si quis parcius uiuit: at uero bene genio facit, si quis uitam 10 largius colit. ut Virgilius (*Geo. I 302*) 'inuitat genialis hiems curasque resoluit'. bene genio fieri persuadet et alio loco (*Aen. VI 603—4*) 'lucent genialibus altis aurea fulcra toris'.* — COMPARSIT MISER parcendo seruauit.* — 13 FERRETUR ALIO MVNERE expressit impetus damni, cum dixit 15 †'uacua remittent'. — 14 PVERO NATALIS DIES semper natales cum suo tempore pronuntiantur, <ut> natalis annus, natalis dies, natalis hora. alioquin per se uix dici potest, quod quidem Virgilius in *Bucolicis (III 76)* 'Phyllida mitte mihi: meus est natalis, Iolla', ut solum per 20 49 se pronuntiasset. — 15 VBI INITIABVNT hoc est initiare: ad cibum infantem instruere, qui et ipse quodammodo eius dies natalis est.

α* [8] uncia uero est duodecima pars librae uel cuiuslibet rei.

* [14] est autem genius deus uoluptatis.

* [14] nam parco facit praeteritum peperci uel p'arsi. et est parco seruo uel dimitto, ut Virgilius (*Aen. I 257*) 'parce metu, Cytherea' id est dimitte metum (*cf. Seruius*).

3 defectum] decretum *G*, factum α; effectum? | est post dispositum α || 4 id est α || 5 ipsi (*ante accipere*) α, et ipsi *F*, ipsa *L* || 6 debebant α | id est α | ueluti α, *om. G* || 7 per *om. FG* | <id est> de α || 9 si qui α, si quid *L* || 10 <bibit si quis (si qui *L, om. α*) partius> uiuit *codd.* || 12 persuadet fieri *L* || 16 uacuum? an uacuatum? | natales] natalis <dies> *L* || 17 ut *add. W.* | natalis annus post dies α || 18 dici uix *FG* α || 19 quod quidem] quamquam α || 20 pronuntiasset pro se *F*, pro se nuntiasset *LG* || 22 instruent α | quodammodo post dies *FG*, post est *L* || 23 eius dies] discendi *FG* α | natali *L* α

2.

- 51 **1** SI QVIS ME QVAERET RVFVS egreditur seruus, qui narraturus est illa, quae supra dixit: mandat dominae, ut ad se ueniat ille, qui debitor suus fuit, et quoniam fortasse uix nomen tenere posset, de colore indicat, ut
- 52 possit agnosci.* — **2** ACCIPE pulchre, antequam peteret ⁵ aliquid, obtulit quod debebat. et in singulis intelligimus metum esse circa accipientem: primum, ne displiceret, est
- 53 dictum **3** LECTVM EST; deinde, ne parum conueniens numerus crederetur, adiecit CONVENIET NVMERVS QVANTVM
- 57 DEBVI. — **7** EGO<NE> NESCIS QVO IN METV ET QVANTO IN 10 PERICVLO SIMVS omne malum duo habet tempora, praeteritum et futurum; praeteritum autem simul iungitur et praesenti. ita in praesenti uel praeterito periculum est, in futuro metus est. magnus igitur confessus dolor est, cum dixit 'nescis quo in metu' quae res de futuro est 'et 15 quanto in periculo simus' quod utique de praeterito expressum est, ut in Virgilio (*Aen. I 102—3*) 'talìa iactanti stridens aquilone procella uelum aduersa ferit' hoc utique periculum 'fluctumque ad sidera tollit' hic metus
- 59 est; et cetera pari modo persecutus est. — **9** ABI SIS IN- 20 SCIENS CVIUS TV FIDEM IN PECVNIA PERSPEXERIS discede, stultissime; cum tu mihi pecuniam credideris, ubi fidem meam integritatemque uidisti, uerba mihi metues commo- dare, in quibus quid lucri habebō, si te fefellerō? —
- 62 **12** ERGO AVSCVLTA ergo audi. — HANC OPERAM TIBI DICO ²⁵
- 63 audiendi tibi operam tradō. — **13** SENIS NOSTRI DAVE

α* [5] et est definitio, quae dicitur hypographice (ypografice codd.), id est singulorum descriptio.

3 ut om. LFα (recte?) | suus L, sibi (ante debitor G) rell. | quoniam] qui L || 4 nomen uix FGα | possent codd., corr. Lindenbr.; possit Gerstenb. || 8 numerus <esse> α || 10 quo] quod Lα || 11 sumus Fα || 12 et om. G || 13 ita — periculum] in periculo α | est om. G || 14 confessus] expressus FGα || 15 in quo . . . in quanto α | de om. L || 16 sumus F | de et 17 ut om. L || 17 in Virgilio] uirgilius α || 19 periculum <est> α || 20 persecutus codd. || 24 habeo β

- FRATREM MAIOREM NOSTIN narratio hic sumit exordium, quae, ut oportet, ab eo incipit, quod sciri potest. quod frequentissime dixit Virgilius, ut (*Aen. II 81—82*) 'fando aliquid si forte tuas peruenit ad aures Belidae nomen Palamedis' et (*Aen. X 20*) 'cernis ut insultent Rutuli'. item idem in 5
- 68 Eunuchus (*III 5, 15*) 'hanc fratris nostin?' — 18 PELLEXIT decepit, fefellit, *induxit*,* uti est (*Verg. Aen. II 90*) 'inuidia postquam pellacis Vlixis'. — MODO NON MONTIS AVRI POLLICENS quemadmodum dicitur (*Sallust. Catil. 23*) 'maria montesque polliceri coepit', quod significat plurima et in- 10 gentia. 'hic' inquit 'non modo montis auri pollicens, sed
- 70 etiam maria'. — 20 REGEM ME ESSE OPORTVIT antiqui, maxime in comoediis, ditissimos quosque reges dicebant, uti parasiti eos, a quibus pascebantur, reges appellarent. —
- 72 22 QVASI MAGISTRVM quasi monitorem atque custodem. — 15
- 73 PROVINCIAM CEPISTI* officium. — 23 MIHI ERGO VSV VENIT
- 74 aliquando mihi contigit. — 24 MEMINI ME RELINQVI DEO IRATO MEO teneo in memoria dimitti irato deo meo, uel domino uel genio uel certe deo: noster enim deus est, qui fauet nobis; qui si iratus fuerit, aduersa omnia patimur. 20 ut Virgilius (*Aen. II 396*) 'uadimus inmixti Danaïs haud
- 76 numine nostro'. — 26 SENI FIDELIS DVM SVM SCAPVLAS PERDIDI dum seni fidem praesto, ut monitor perseuerarem,
- 77 uapulando scapulas perdidit. — 27 NAMQVE INSCITIA EST ADVERSVM STIMVLVM CALCES etenim inscitia est calces tum 25 uelle iactare, cum stimulus imminet, quo te magis inci-
- 79 pias uulnerare. — 29 SCISTI VTI FORO intellexisti, quid
- 81 te oporteat facere. — 31 CONTINVO QVANDAM NACTVS EST

α*[7] unde pellex, id est meretrix, et pellax.

*[16] id est prouidentiam (*add.* uel)

3 Virgilius *om. β* || 4 palemedis <et inclita fama> *G* || 6 nostin hanc quam amat frater *Ter.* || 8 montes α || 11 non solum α | montes *FG* || 12 maria] cuiusque rei α; fort. huc pertinet etiam mane (mane *om. F*) quod in *LF* infra post antiqui legitur (et inmania?) || 14 uti ... appellarent] unde ... appellabant α || 16 ERGO *om. F* (= *Ter.*) || 17 relinqui me *Gα* || 19 <in>genio *codd. praeter G* || 20 omnia aduersa α || 21 haud] ñ *G*, et *rell.* || 26 iacere *FGα* || 28 facere oporteat α

- PVELLYLAM* bene adiecit 'continuo', ut adulescens absentiam patris quodammodo expectasse uideretur, uti in deliciis
 84 amoremque labi possit. — **34** NEQVE QVOD DARETVR QVIC-
QVAM ID CVRRARANT PATRES hoc est: eam inopiam in domo
 reliquerant, ut, quod dari possit lenoni, non haberetur. 5
 curauerant ergo quadam diligentia ac fecerant, ne pecunia
 86 filiis relinqueretur in domo. — **36** SECTARI IN LVDVM
 <DVCCERE> sequi ac ducere, cum illa pergerat in ludum,
 88 hoc est in locum, ubi forte discebat. — **38** EXADVERSVM EI
 89 LOCO contra ipsum locum. — **39** TONSTRINA QVAEDAM ERAT 10
 93 officina tonsorum. — **43** NVMQVAM AEQVE INQVIT AC MODO
PAPPERTAS ONVS MIHI VISVM EST ET MISERVVM ET GRAVE <***>.
 97 — **47** NEQVE ILLI BENIVOLENS NEQVE NOTVS NEQVE VICINVS
 hoc est: nullus fuerat, qui benivolentia aut notitia aut
 101 uicinitate succurreret *et adiuuaret*. — **51** COMMORAT OM- 15
 NIS NOS ita narratione sua exprimebat affectum, ut nos
 omnes commouisset. 'commorat' autem commouerat*. —
 107 **57** VT NI VIS BONI IN IPSA ESSET FORMA HAEC FORMAM EX-
 STINGVERENT magna uis bonitatis et pulchritudinis in forma
 fuerat: idcirco ista, quae ex luctu et lacrimis fuerant, for- 20
 109 mam extinguere non ualebant. — **59** TANTVMmodo SATIS
 INQVIT SCITA hoc est: tantummodo laudauit, ille autem
 111 alius amare coepit. — **61** QVO EVADAT VIDE quo res per-
 115 ueniat, animaduerte. — **65** BONAM BONIS PROG NATAM *et*
 119 *ipsam ingenuam et bonis parentibus natam*. — **69** NON SI 25
 REDISSET EI PATER VENIAM DARET hoc est: cum redisset.
 122 — **72** EST QUIDAM PHORMIO PARASITVS hic interponitur
 alia narratio, quae personam declarat diuersam: narratio
 α*[17] per syncopam (sinc- cod.)

2 in *F*, om. *rell.* || 4 curant *LF* | eam *G*, iam *rell.* || 5 reli-
 querat *LGα* | posset *Gα* || 6 curauerat ... fecerat *codd.*, *corr.*
Zeune || 8 ac ducere *Schoell*: adducere (duc- *F*) *codd.* | pergebat
F, pergeret *G* || 9 ex aduerso *Gα* || 11 <id est> officina α ||
 12 *lac. sign. W.* || 13 bene uolens *FG* || 15 et] uel *G*, om. *LF* ||
 17 <pro> commouerat α || 18 <in>esset *F* || 19 uis *post* pul-
 chritudinis α || 22 laudauit *W.*: -bit *codd.* || 26 *v. ad* p. 222, 1 ||
 28 diuersam *W.*: detiusam (*vel* dec-) *L*, de causa in (enim in
G) *rell.* | narratio enim *W.* (*cf. G*): narrationē (*in*-ne *corr. V*) *codd.*

- enim semper iam immittitur, ne omne in sensu posi-
 125 tum uideamus. — **75** LEX EST VTI ORBAE QVI SINT
 GENERE PROXIMI leges illas narrat, quas oratores saepe in
 controuersiis collocarunt 'orbam proximus ducat' 'orba
 127 proximo nubat'. — **77** ET TIBI SCRIBAM DICAM et tibi 5
 131 calumniam indicam et causam inpingam. — **81** QVOD
 ERIT MIHI BONVM ATQVE COMMODVM CVM TV ISTORVM NIHIL
 REFELLES facile ista, quae sunt mendacia, quae ego fingam,
 133 comprobabo iudicibus: tu nihil reuinces. — **83** PATER
 ADERIT MIHI PARATAE LITES hoc quasi quaestionis loco 10
 propositum est a Phormione 'sed cum tu duxeris uxorem,
 ueniet pater et mihi litem intendet', cui paratur responsio
 'quid interest? quid mea? iam tamen illa, quam tu cupis,
 134 in tua erit potestate'. — **84** IOCVLAREM AVDACIAM quae ex
 ioco ueniat in periculum, ut (*Andr. IV 4, 43*) 'ioculare 15
 135 in malum insciens paene incidi'. — **85** VENTVM EST amat
 Terentius ista collocare, quibus ostenderet suam breui-
 tatem, ut supra (*I 2, 53—54*) 'imus, uenimus, uidemus';
 similiter in Eunucho (*III 5, 45*) 'iit, lauit, rediit'. —
 138 **88** QVOD FORS FERET FEREMVS AEQVO ANIMO nunc narra- 20
 tione finita de euentu respondit: omnia se aequo animo
 140 passurum, quae euentus attulerit in peccatis. — **90** AD
 PRECATOREM ABEAM solent serui, quotiens rei fuerint con-
 stituti, habere sibi precatores, qui pro eis dominos rogent.
 nunc dicit stulte eos facere, qui precatores parant et ad 25
 hibent, quorum oratio haec esse potest 'interim uenia
 tribuatur: postea, cum ipse, qui precatur, discesserit, do-

1 iam immittitur] res agitur α | ne — 2 uideamus post
 221, 26 redisset in *codd.*, *transp. W.* | ne omne] non procū *G* |
 sensu *G*, -um *rell.* || 2 sunt *FG* || 7 TV *om. L* | *ISTORVM*] eorum
Ter. || 8 refellis *L* | mendatio *LV*, -cio *F* || 9 reuinces *W.*: re-
 linquis *codd.* (*cf. L in lemm.*) || 12 sponsio β || 13 quid mea quid
 interest α | tamen] enim *Lindenbr.* || 14 ex *W.* (*cf. Don.*): est
 in β , a α || 15 iocularium *Ter.* || 16 amat Terentius *W.*: a matre
codd. || 17 quibus *W.*: qui ut *codd.* | breuitatem *W.*: bonit-
codd. || 19 it *F* | redit *LF* α || 20 fors *om. L* α | narrationē finit β ||
 21 respondet α || 22 quae] quod *codd.* || 23 rei *om. β* ; ad uerbera
post const. suppl. G || 25 nunc <quoque> *G* | parent *L* α || 26 <ut>
 interim α

- 144 minus iracundiam suam complebit'. — **94** QUID ILLE PAED-
AGOGVS QVI CITHARISTRIAM apto nomine appellauit ipsum
adulescentulum, qui meretricem amabat, ut paedagogum
diceret, quod eam in ludum ducebat et reducebat. —
146 **96** NIHIL NISI SPEM MERAM solam, inquit, spem, quoniam ⁵
150 nihil habet. — **100** ET AD PORTITORES ESSE DELATAM ad
eos scilicet, qui in portu sunt.

3.

- 153 **1** ADEON REM REDISSE VT QVI CONSVLTVM OPTIME
VELIT ESSE PHAEDRIA PATREM VT EXTIMESCAM VBI IN MEN-
TEM EIVS ADVENTI VENIT haec scaena uitae comparationem ¹⁰
tenet Antiphonis et Phaedriae, eius qui uxorem duxit
absente patre eam quam diligebat, et eius qui amat
meretricem et sumptus non habet. in quo negotio efficitur
qualitas comparatiua, qui miserior sit. et est causae genus
demonstratiuum: cum uita utriusque in miseris <***> com- ¹⁵
paratione uitae suae dicit esse felicem. — ADEON REM
REDISSE VT QVI MIHI CONSVLTVM OPTIME VELIT eo usque
rem esse deductam, ut, cum mihi pater consultum optime
cupiat, ego tamen pertimescam, cum mihi uenit in men-
155 tem illum iam iamque esse uenturum. — **3** QVOD NISI ²⁰
FVISSEM INCOGITANS ITA EVM EXSPECTAREM VT PAR FVIT
quod, nisi minimum cogitarem propter id, quod uxorem
dixi, eo absente, sic eius aduentum et eum expectarem,
156 sicuti decuit. — **4** ROGITAS QVI TAM AVDACIS FACINORIS MIHI
CONSCIVS SIS interrogas me, cur istud dicam? uxorem duxi, ²⁵
et eius facinoris mihi et auctor fueris et conscius. —

1 compleuit L, -pleat G || **5** quoniam] quam α || **6** nihil
non FG, puram α | habebat G || **12** amabat ... habebat α ||
14 comparatiua qualitas α | quo α || **15** uitam α, om. G | lac.
sign. W.; suppl. constituta sit, uitam alterius vel sim., cf. ad
v. 10 || **18** pater Lindenbr.: frater codd. || **19** tamen <non> codd.
(praeter G); tamen eum Zeune || **22** <id est> minimum α ||
23 et eum] etiam? an del.? || **25** interrogas<se> L, -gas<ne>
G || **26** et eius] cuius F | fueris] es post conscius α

- 157 **5** QVOD VTINAM NE PHORMIONI ID SVADERE IN MENTEM INCIDISSET hic exprimit miserias suas — paenitet enim consilii —: 'utinam ne Phormioni in mentem incidisset tale consilium, ut mihi hoc suaderet atque impelleret in id, unde
 159 mihi initium est malorum'. — **7** NON POTITVS ESSEM ⁵
 FVISSET TVM ILLOS DIES ALIQVOT MIHI AEGRE AT NON
 COTIDIANA CVRA HAEC ANGERET ANIMVM sed si consilium
 mihi Phormio non dedisset, ad fructum cupiditatis meae
 non peruenirem. haec quasi quaestio est, quae soluitur
 malorum comparatione: 'siquidem maiora incommoda <a> ¹⁰
 minoribus incommotis coepta sunt neque utile consilium fuit,
 id malum, quod minus habebatur, mutatum est grauiore et
 deteriore malo*, quod hodie cotidiana cura angit animum,
 dum expecto, *quam mox ueniat, qui mihi hanc uxoris con-*
 162 *suetudinem tollat*'. — **10** ALIIS QVIA DEFIT QVOD AMANT ¹⁵
 AEGRE EST TIBI QVIA SVPEREST DOLET comparatio efficitur
 per alterius uitae demonstrationem: ipse enim Phaedria
 amat meretricem, qua potiri propter inopiam non potest. —
 163 **11** AMORE ABVNDAS ANTIPHO hoc est: tibi quod desideras
 165 abundat et praesto est neque eges. — **13** ITA ME DI AMENT ²⁰
 VT LICEAT TAM DIV QVOD AMO FRVI ut feliciorum Antipho<nis>
 uitam Phaedria posset ostendere, non solum mala uitae suae
 enumerat, uerum etiam iurauit per id ipsum, quod An-
 166 tiphio habet, quod tam diu fruatur amore suo. — **14** IAM
 DEPECISCI MORTE CVPIO hoc est: mori uolo *uel pacisci* ²⁵
mortem.* deinde *ipsa* commoda uitae Antiphonis enumerat,

α*[13] per argumentum a minore ad maius

*[26] et facit paciscor, id est pactum in eo, unde depeciscor.

2 exponit L || 4 <me> impelleret? || 9 peruenirem Lindenbr.:
 -ret (prou- β) *codd.* || 10 magna commoda L | a *add. W.* || 11 ma-
 ioribus β || 12 grauiori et deteriori FG || 14 <et> dum LG ||
 16 EST *om. L* | QVIA] quod L || 19 tibi *om. FG* || 20 abundas L,
 (*ante corr.*) V || 21 Antiphonis — Phaedria W.: uite (... L, uitam
 α) phedriam (-ae α) antipho *codd.* || 22 mala — enumerat W.
 (*duce Schop.*): mala (-ū G, -ae α) uita (-ā G, *om. L*) eē numerat
codd. || 25 <iam> mori α || 26 <inτ̄> commoda <commodis> LF,
 comoda <int' comoda> G

siquidem ille *habet* sine sumptu ingenuam, quod *habeat* quam desideravit *uxorem*, quod sine mala opinione, quod
 170 publice: *contra quod hic cum lenone rem agitet*. — 18 BE-
 ATVS NI VNVM DESIT ANIMVS QVI MODESTE ISTAEC FERAT
omni parte felix ac beatus, ni tibi tantummodo unum desit, 5
 173 *animus, qui haec tolerabiliter sustineat*. — 21 AT TV FOR-
 TVNATVS MIHI VIDERE PHAEDRIA reuocat comparationem
 Antipho ex hac causa, ut meliorem felicioremque dicat
 Phaedriam, quod in potestate habeat omnem consultati-
 onem suam, utrum uelit mittere an uero retinere, quod 10
 ipsi contra non licet.

4.

179 1 NVLLVS ES GETA NISI MIHI CONSILIVM CELERE ALI-
 QVOD REPERIS haec scaena nuntium tenet domini uenientis,
 unde perturbatio efficitur Antiphonis, quod patrem suum
 180 audiat uenire, quo absente duxit uxorem. — 2 ITA NVNC 15
 IMPARATVM SVBITO TANTA TE INDEPENDENT MALA *ita tanta mala*
 181 *independent in te imparatum*. — 3 QVAE NEQVE VTI DEVI-
 TEM SCIO NEQVE QVOMODO INDE ME EXTRAHAM duo posuit:
 omnia enim mala consilio deuitemus ita, ut nos non con-
 tingant, aut — quod secundum est — si forte celeri ad- 20
 uentu in nos irrepserint, in hoc prospicere debemus, ut
 186 inde nos liberare possimus. — 9 PVRGEM ME LATEREM LAVEM
omnia aduersa sunt, inquit: si loquar, magis incendam, si
 conticescam, uehementer instigem et compellam ad ira-
 cundiam, si me purgauero, nihil extergam.* *hoc est enim* 25
 186 α*[25] 9 LATEREM LAVEM qui non purior fit lauando, dum sem-
 per auget se stercus (-gus *cod.*) fricando.

1 siquidem] quod α | <et> ingenuam α | quod] et α ||
 2 desideravit] amauit α | quod 1.] et α | <et> quod 2. α || 3 hic
 <tamen> G || 5 desit (*bis L*) post 6 animus *codd.* || 8 ex hac
 causa W.: et haec (est *add. G*) causa *codd.* || 9 quod] cum FG α ||
 10 amittere G, dim- F || 13 reperis L, repperis FG || 15 quod β ||
 17 imparatum W.: parantur *codd.* || 18 *me om. L* || 19 deuitamus FG
 contingat *codd.*, *corr. Lindenbr.* || 22 LAVEM *om. L* || 23 <aut>
 omnia LG || 25 extergam W.: est ergo β; culpa crescet (*om. nihil*) α

- laterem lauare: citius enim non puriorem laterem lauando
 188 reddimus, sed ipsum laterem perdimus. — **11** NAM ABSQVE
 EO ESSET nam si istud malum sine Antiphone esset, do-
 189 minum meum ac me tantummodo contineret. — **12** FACILE
 EGO MIHI PROVIDISSEM ET SENIS ESSEM VLTVS IRACVNDIAM 5
 ultus hoc more, dum aliquid sustulissem, quod dixit 'ali-
 quid conuasisset et me protinus conicerem in pedes' hoc
 est fugissem: discessio etenim quodammodo ultio est circa
 inultos, ut Pygmalionem ultra Dido confugit, cum dicit
 194 (Verg. Aen. IV 656) 'ulta virum'. — **17** DOMVM IRE PER- 10
 GAM IBI PLVRIMVM EST necessarium est, quod illic illa sit
 199 quam diligit. — **22** QVID AIS HVIVS PATREM VIDISSE ME
 PATRVVM TVVM expressum bene est, quod ille qui metuebat
 facile etiam intelligit, quod sermonibus non fuerat expli-
 catum, econtra is qui alienus a metu fuerat interrogat, 15
 quid illud sit. econtra parum intelligenti congeminat sen-
 sum, cum dicit 'patrem huius me uidisse, patrum tuum'. —
 202 **24** ERGO ISTAEC CVM ITA SINT ANTIPO ADVIGILARE AEQVVM
 EST FORTIS FORTVNA ADIVVAT exhortatur, ut forti animo
 sit, et quo maius periculum est, quod imminet, hoc magis 20
 debeat aduigilare. simul ei spem meliorem promisit dicendo
 205 'fortis fortuna adiuvat'. — **27** NAM SI TE TIMIDVM SEN-
 SERIT PATER ESSE ARBITRABITVR COMMERSISSE CVLPAM adiecit
 ad consolationem animi etiam causam: 'si enim pater tuus
 te timidum esse cognouerit, continuo culpam in te inesse 25
 209 cognoscet'. — **31** QVID HIC CONTERIMVS OPERAM QVIN ABO
 cum parum crederet se perficere, uti animum confirmaret
 Antiphonis, minitatur discessum: qua re ille territus se
 213 confirmat. — **35** PROTELET tela in te frequenter uerborum

1 citius ut vid. L, cutē G, Jū ut vid. F || 2 nam <que> codd. ||
 4 facile <ē (esset F)> LF || 9 ulta] inulta L, multa Fα | Dido con-
 fugit] de loco fugit (tido ante de add. G) codd. || 11 illa] illud G |
 sit G, est LF || 12 quam] quod LG || 12 me uidisse L (cf. infra) ||
 15 et contra codd.; sic et 16, ubi ergo Lindenbr. || 17 me uidisse
 ante cum dicit LF || 20 <magis> periculum maius β || 21 debeat
 Zeune: debet (et add. G) codd. | simul <quoque> G || 23 arbi-
 tratur codd. || 24 ad om. G. | etiam Zeune: et ad codd. ||
 25 esse Fα || 26 cognoscit LG || 29 uerborum transp. ante in?

- 216 mittens uulneret. — **38** NON POSSVM ADESSE omnis illa confirmatio <****>: simulatque patrem uidit, perturbatus est et
 218 parat discessum. — **40** VOBIS COMMENDO PHANIVM ET VITAM MEAM in commendatione prius illam collocauit quam diligebat; deinde subiunxit salutem suam, quoniam <in> amore ei salus
 220 est. — **42** EGO PLECTAR PENDENS hoc est: ego puniar pendens et <tu> tantummodo audies lites, et ex uerbis tuis periculum erit. — **45** AVFER MI OPORTET rebus faciundis cum necessitas cogit, non id quaerendum est quod oporteat. ideo adiecit 'tolle «oportet», potius mone quid faciendum sit'. —
 225 **47** IN RE INCIPIENDA AD DEFENDENDAM NOXIAM quasi saepius peccauerit adulescens et se defenderit, ideo quaerit exemplum defensionis. — **51** EGO IN SVBIDIIS HIC ERO SVCCENTVRIATIVS metaphora a bello: illi qui priori loco pugnant, in principiiis sunt, qui uero secundo uel aliis posterioribus, succenturiati dicuntur quasi suppositi ad aciem, ut illis deficientibus ipsi in certamen procedant.

II.

1.

- 231 **1** ITANE TANDEM VXOREM DVXIT ANTIPHO INIVSSV MEO in portu senex filium suum duxisse uxorem audiuit: secum ergo conqueritur satis admiratus, quod ille tantum facinus ausus sit implere. haec scaena continet accusationem et habet controuersiam talem: quod contra imperium patris uxorem duxerit, filius reus est; qui defenditur sic 'feci, sed feci coactus iudicio et coactus legibus.' cui occurritur 'potuisti ducere uxorem, maxime cum lex sit «orba nubat proximo, orbam proximus ducat, aut dotem petat»: at

2 lac. sign. W.: euanuit vel sim. suppl. | simulatque] simulata est ut α || 5 suam W.: meam codd. | in amore ei W.: ea amore ei (ea L) β , ei amor α || 6 id est α || 7 tu add. Lindenbr. || 8 mihi FG || 11 in recipienda LG | deferendam L α | noxam FG || 13 subcent-L α || 15 secundū L, -di F α , in secundo G | posterioribus] posteriores sunt α || 18 VXOREM om. L || 19 senex <positus> α | duxisse ante filium LF || 23 feci sed (sic α) feci W.: fecisse dicit β || 24 <in> iudicio L, at cf. p. 233, 17 || 25 <ut> orba α , om. β || 26 petat] sc. orba | at Lindenbr.: aut codd.